

УДК 349.3

В. Л. Костюк

*доцент Інституту права ім. І. Малиновського,
доктор юридичних наук, доцент
(Національний університет «Острозька Академія»)*

КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ПРАВА ІНВАЛІДІВ У КОНТЕКСТІ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: НАУКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Одним із провідних напрямів розбудови в Україні громадянського суспільства, здійснення демократичних, соціальних перетворень є якісне реформування національного законодавства, яке б сприяло формуванню сучасних правових відносин між особою, суспільством і державою. Фундаментальною основою таких правових відносин є права і свободи людини [1, с.23 та ін.], [2, с. 12-13]. Адже, як свідчить міжнародний досвід, суспільство і держава можуть ефективно розвиватися тільки за умови врахування потреб та інтересів, кожного члена суспільства, гарантуючи належний рівень реалізації і захист прав і свобод. Прикметно нагадати, що відповідні засади розвитку суспільства і держави визначені у нормах Конституції України [3], за змістом яких: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ст.3); єдиним

© Костюк В.Л., 2014

© Національний університет «Острозька академія», 2014

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст.5); в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст.8); чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України; (ст.9); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст.21); права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними (ст.22).

В умовах сьогодення на особливу увагу заслуговують питання щодо гарантування прав та свобод осіб з інвалідністю[4, с.8-10],[5, с. 11-13], які не завжди на належному рівні можуть конкурувати на ринку праці, в інших сферах суспільного життя. Адже до інвалідів належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. Принагідно констатувати, що у світі проживає понад мільярд осіб з інвалідністю[6], а в Україні чисельність інвалідів складає 2,628 млн. осіб, тобто кожен 18-тий українець є інвалідом [7, с. 1]. Доречно підкреслити, що в силу, військових, економічних, соціальних та інших негараздів, у світі і в Україні спостерігається тенденція до суттєвого зростання чисельності таких осіб.

Як відомо, у минулому сторіччі, з метою врегулювання найбільш гострих міжнародно-правових проблем, вироблення конструктивних механізмів гарантування і дотримання прав людини було засновано Організацію Об'єднаних Націй. Одним із пріоритетних напрямів

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

діяльності цієї інституції стало ухвалення низки декларацій і конвенцій з питань прав людини. У системі цих актів чільне місце посідає прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 13 грудня 2006 року Конвенція про права інвалідів[8]. Виходячи із правової природи і сутності Конвенції, її норми містять найбільш фундаментальні положення з питань прав осіб з інвалідністю. У відповідності до Конвенції (ст.1) її метою є заохочення, захист, забезпечення повного і рівного здійснення всіма інвалідами всіх прав людини й основоположних свобод, а також заохочення поваги їхньої гідності. Враховуючи міжнародно-правову і суспільну значимість положень Конвенції, необхідність виконання Україною своїх зобов'язань як держави – учасниці за статутом ООН, розбудови новітнього законодавства, перед нашою державою постало одне із важливих завдань щодо повноцінної реалізації Конвенції ООН про права інвалідів. Принциповою особливістю актів національного (внутрішнього) законодавства є те, що воно ухвалюється на основі та у розвиток положень міжнародно-правових актів. За змістом Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (ст.9).

Метою даної наукової статті є науково-теоретичне дослідження проблем розвитку національного законодавства України через призму реалізації Конвенції ООН про права інвалідів. Частково зазначені питання досліджувались у працях провідних вчених юристів, зокрема таких як: Я.І.Безугла, В.С. Венедіктов, С.В. Венедіктов, Т.А. Занфірова, М.І. Іншин, А.М. Куца, В.В. Лазор, Л.І. Лазор, А.Р. Мацюк, П.Д. Пилипенко, С.В. Попов, С.М. Прилипко, О.І. Процевський, В.І. Щербина, Н.М. Хуторян, О.М. Ярошенко та інші. Разом із тим, проблеми реалізації Конвенції ООН про права інвалідів залишаються достатньо актуальними, виходячи із того,

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

що національне (внутрішнє) законодавство з зазначених питань не відповідає сучасному стану розвитку суспільства і держави і не містить належних механізмів гарантування і захисту прав осіб з інвалідністю.

Принагідно відзначити, що базове законодавство з питань прав інвалідів було ухвалене із прийняттям у 1991 році Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні"[9]. Очевидним, що подальший розвиток законодавства з цих питань, переважно, пов'язаний із удосконаленням зазначеного Закону і ухвалення підзаконних нормативних актів, які не тільки не удосконалювали а, навпаки, послаблювали гарантії захисту прав інвалідів. Аналізуючи зміст законодавства з питань інвалідів, можна констатувати, що характеризується такими рисами як: складність і суперечливість; відсутність чітких і доступних механізмів реалізації особами з інвалідністю своїх прав; декларативність окремих пільг і гарантій; громіздкість і суперечливість механізмів державного управління соціальним захистом інвалідів; відсутність публічної звітності держави перед громадськими організаціями інвалідів та інвалідами; і відсутність дієвого державного нагляду і громадського контролю з питань прав інвалідів.

Важливим кроком у розбудові соціального законодавства стала ратифікація Верховною Радою України Конвенції ООН про права інвалідів. Як відомо, 16 грудня 2009 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї»[10]. За змістом Закону України «Про міжнародні договори України»[12] чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права. Згідно з принципом сумлінного дотримання міжнародних договорів Україна виступає за те, щоб й інші сторони

▪ Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

міжнародних договорів України неухильно виконували свої зобов'язання за цими договорами (ст.17). Також цим Законом передбачено, що чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. З правової точки зору, це означає, що норми Конвенції набули чинності на території України та, відповідно, нашою державою взято зобов'язання належно виконувати положення зазначеного міжнародно-правового акту.

Прикметно відзначити, що загальними принципами Конвенції є такі як повага до притаманної людині гідності, її особистої самостійності, зокрема свободи робити власний вибір, і незалежності; недискримінація; повне й ефективне залучення та включення до суспільства; повага до особливостей інвалідів і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства; рівність можливостей; доступність; рівність чоловіків і жінок; повага до таких здібностей дітей-інвалідів, які розвиваються, і повага до права дітей-інвалідів зберігати свою індивідуальність.

У цьому контексті Конвенція покладає на держави-учасниці низки принципів зобов'язань: 1) вживати всіх належних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав, що визнаються в цій Конвенції; 2) вживати всіх належних заходів, зокрема законодавчих, для зміни чи скасування існуючих законів, постанов, звичаїв та підвалин, які є дискримінаційними стосовно інвалідів; 3) урахувати в усіх

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

стратегіях і програмах захисту і заохочення прав людини інвалідів; 4) утримуватися від будь-яких дій або методів, які не узгоджуються із цією Конвенцією, і забезпечувати, щоб державні органи та установи діяли відповідно до цієї Конвенції; 5) уживати всіх належних заходів для усунення дискримінації за ознакою інвалідності з боку будь-якої особи, організації або приватного підприємства; 6) проводити або заохочувати дослідну та конструкторську розробку товарів, послуг, устаткування та об'єктів універсального дизайну (який визначено в статті 2 цієї Конвенції), пристосування яких до конкретних потреб інваліда вимагало б якомога меншої адаптації й мінімальних витрат, сприяти наявності й використанню їх, а також просувати ідею універсального дизайну під час вироблення стандартів і керівних орієнтирів; 7) проводити або заохочувати дослідну та конструкторську розробку, а також сприяти наявності й використанню нових технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій, засобів, що полегшують мобільність, обладнання та допоміжних технологій, підхожих для інвалідів, приділяючи першочергову увагу недорогим технологіям; 8) надавати інвалідам доступну інформацію про засоби, що полегшують мобільність, обладнання та допоміжні технології, зокрема нові технології, а також інші форми допомоги, допоміжні послуги та об'єкти; 9) заохочувати викладання спеціалістам і персоналу, що працюють з інвалідами, прав, які визнаються в цій Конвенції, щоб удосконалювати надання гарантованих цими правами допомоги та послуг. При цьому, під час розробки й застосування законодавства й стратегій, спрямованих на виконання цієї Конвенції, і в рамках інших процесів ухвалення рішень з питань, що стосуються інвалідів, держави-учасниці тісно консультуються з інвалідами, зокрема дітьми-інвалідами, й активно залучають їх через організації, що їх представляють.

- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

Крім того, держави-учасниці визнають, що всі особи є рівними перед законом і за ним та мають право на рівний захист закону й рівне користування ним без будь-якої дискримінації а також забороняють будь-яку дискримінацію за ознакою інвалідності й гарантують інвалідам рівний та ефективний правовий захист від дискримінації на будь-якому ґрунті. Слід підкреслити, щоб надати інвалідам можливість вести незалежний спосіб життя, всебічно брати участь у всіх аспектах життя, держави-учасниці вживають належних заходів для забезпечення інвалідам доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, до транспорту, до інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і в сільських районах.

У розвиток основоположних міжнародних актів ООН з питань прав людини, Конвенція (ст.ст. 10-30) закріплює і декларує базові права осіб з інвалідністю, до яких віднесені наступні: право на життя; право на безпеку у ситуаціях ризику через збройні або інші конфлікти, надзвичайні гуманітарні ситуації; право на рівність перед законом; право на доступ до правосуддя; право на свободу і особисту недоторканість; право на свободу від катувань і жорстоких видів поводження, покарання; право на свободу від експлуатації, насилля і наруги; право на захист особистої цілісності; право на свободу пересування і громадянство; право на вибір самостійного способу життя і залучення до місцевої спільноти; право на індивідуальну мобільність; право на свободу думки, переконань і доступу до інформації; право на недоторканість приватного житла; право на повагу до дому та сім'ї; право на освіту; право на охорону здоров'я; право на абілітацію та реабілітацію; право на працю та зайнятість; право на достатній рівень

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

життя; право на соціальний захист; право на участь у суспільному та політичному житті; право на участь у культурному житті; право на дозвілля і відпочинок; право на зайняття спортом.

Науково-теоретичний аналіз цих прав, вказує, що вони мають глибинний правовий характер для подальшого розвитку їх у національному законодавстві України.

З правової точки зору, Конвенція ООН про права інвалідів, характеризується тим, що: 1) як міжнародний договір має відповідати вимогам Конституції України; 2) як міжнародний договір має відповідати основоположним документам ООН з питань інвалідів; 3) визначає перелік базових прав осіб з інвалідністю; 4) визначає принципи реалізації і гарантування прав осіб з інвалідністю; 5) визначає зобов'язання держави з питань забезпечення прав осіб з інвалідністю; 6) виступає правовим базисом розвитку національного (внутрішнього) законодавства.

Таким чином, Конвенція ООН про права інвалідів має, переважно, декларативно-спрямовуючий, рамковий характер. У розвиток Конвенції Кабінетом Міністрів України було затверджено Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року»[13] метою якої є забезпечення реалізації прав і задоволення потреб інвалідів нарівні з іншими громадянами, поліпшення умов їх життєдіяльності згідно з Конвенцією про права інвалідів. Підтримуючи важливість і необхідність реалізації такої Програми як важливою складовою практичної реалізації Конвенції, необхідно звернути увагу на наступне.

По-перше, враховуючи вимоги ст.ст. 46, 92 Конституції України, видається більш логічним було б розробити і ухвалити на базі Конвенції єдиний законодавчий акт з питань прав інвалідів. Як варіант таким

▪ Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

законом Кодекс про права інвалідів, який має розвивати і поглиблювати зміст положень Конвенції. Однак, виходячи із того, що майбутній Кодекс про права інвалідів зачіпатиме концептуальні положення щодо їх правового статусу, то вбачається за необхідне, щоб розробка цього документу була виразом консолідованих зусиль інститутів громадянського суспільства, держави, вчених та експертів з соціальних питань, інших зацікавлених осіб. Його принципами мають бути прозорість, відкритість і доступність.

По-друге, Кодекс про права інвалідів має включати положення про: 1) права інвалідів; 2) пільги і гарантії інвалідам; 3) механізми реалізації, гарантування і захисту прав (пільг і гарантій) інвалідам; 4) гарантії щодо заборони зменшення за обсягом і змістом прав інвалідів; 5) механізми інформування органами державної влади, інститутами громадянського суспільства інвалідів про їх права; 6) механізми правових взаємовідносин інститутів громадянського суспільства та інвалідів; 7) гарантії державної підтримки громадських організацій інвалідів, які реалізують соціальні програми з питань інвалідів; 8) запровадження Уповноваженого з прав інвалідів; 9) щорічний звіт Уповноваженого з прав інвалідів про дотримання прав інвалідів; 10) механізми державного нагляду за дотриманням прав інвалідів; 11) механізми громадського контролю за дотриманням прав інвалідів; 12) відповідальність посадових осіб за порушення прав інвалідів; 13) можливість внесення змін до Кодексу виключно після попередніх громадських слухань та обговорень. По-третє, доцільно запровадити постійний соціальний діалог уповноважених органів з інститутами громадянського суспільства на основі реального вивчення і врахування потреб та інтересів інвалідів. По-четверте, доцільно ухвалити закон про громадські організації інвалідів, По-п'яте, доцільно запровадити

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

державний нагляд за дотриманням прав інвалідів. По-шосте, доцільно запровадити громадський контроль за дотриманням прав інвалідів через ефективну діяльність всеукраїнських громадських організацій інвалідів. По-сьоме, доцільно посилити юридичну відповідальність за порушення прав інвалідів.

Список використаних джерел:

1. Право соціального забезпечення в Україні: підручник / Т.А., Занфірова, М.І. Іншин, С.М. Прилипко та ін.; за заг. ред. Т.А. Занфірової, С.М. Прилипка, О.М. Ярошенка. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – Х.:ФІНН, 2012. – 640с.
2. Іншин М.І. Конвенція ООН про права інвалідів у контексті розбудови в Україні соціальної держави: Конвенція ООН про права інвалідів: чотири роки практичної дії: матеріали всеукраїнської конференції ВГОІ "Інститут реабілітації та соціальних технологій", м. Острого, 20-21 вересня 2013р./ За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка. В.О. Попелюшка.К.: ПВГОІ "ІР СТ Україна". 2014. – С. 12-19.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – С. 141.
4. Чічкань М. В. Правове регулювання соціального захисту інвалідів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / М. В. Чічкань ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2009. — 20 с.
5. Павлюков Р.О. До проблеми систематизації національного законодавства в сфері соціально-правового захисту інвалідів /Роман Олександрович Павлюков // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – Харків, 2007. – № 38. – С.245-251.

▪ Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

6. У світі проживає понад мільярд інвалідів: Електронний ресурс: Режим доступу: <http://1tv.com.ua/uk/specialnews/2013/09/23/23492>.
7. Куца А. М. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту інвалідів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А. М. Куца ; Запоріж. нац. ун-т. — Запоріжжя, 2011. — 18 с.
8. Конвенція ООН про права інвалідів//Офіційний вісник України. – 2010. – №17. – Ст.799.
9. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року №875-XII// Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №21. – Ст.252.
10. Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16 грудня 2009 року №767-VI// Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №9. – Ст. 77.
11. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року №1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №50. – Ст.540.
12. Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012р. №706//Урядовий кур'єр від 09.08.2012р., №142.

Костюк В. Л.

Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект

У цій статті досліджуються ключові питання щодо місця Конвенції ООН про права інвалідів у системі національного законодавства України.

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.

Аналізуються характерні риси Конвенцію як важливого регулятора відносин з питань прав інвалідів. Підкреслюється декларативно-спрямовуючий характер Конвенції. Вказується на важливості розробки проекту Кодексу про права інвалідів як важливої складової реалізації і дії положень Конвенції. Зроблені висновки і пропозиції.

Ключові слова: конвенція; права інвалідів; інвалід; законодавство; кодекс; громадські організації інвалідів.

Костюк В. Л.

Конвенція ООН о правах инвалидов в контексте дальнейшего развития национального законодательства: научно-правовой аспект

В этой статье исследуются ключевые вопросы места Конвенции ООН о правах инвалидов в системе национального законодательства Украины. Анализируются характерные черты Конвенцию как важного регулятора отношений по вопросам прав инвалидов. Подчеркивается декларативно-направляющий характер Конвенции. Указывается на важность разработки проекта Кодекса о правах инвалидов как важной составляющей реализации и действия Конвенции. Сделаны выводы и предложения.

Ключевые слова: конвенция; правах инвалидов; инвалид; законодательство; кодекс; общественные организации инвалидов.

Kostyuk V. L.

The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities in the context of further development of the national legislation: the scientific and legal aspects

This article examines the key issues regarding the place of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities in the system of the

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlmpa.pdf>.

national legislation of Ukraine. It analyzes the characteristics of the Convention as an important regulator of relations on the rights of the disabled. Emphasized declarative steering of the Convention. Highlights the importance of developing the Code of disability rights as an important component of the implementation and operation of the Convention. Conclusions and suggestions are made.

Key words: Convention; rights of persons with disabilities; disability; legislation; Code; public organizations of disabled people.

-
- Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.